

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การค้าระหว่างประเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อประเทศต่าง ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากประเทศต่าง ๆ มีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร รวมทั้งความสามารถและความชำนาญในการผลิตสินค้าแตกต่างกัน ดังนั้น ประเทศใดสามารถผลิตสินค้าชนิดหนึ่งชนิดใดได้มากกว่าความต้องการบริโภคในประเทศ และผลิตได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่า เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ก็สามารถส่งสินค้าชนิดนั้นออกไปขายยังประเทศอื่น ๆ ได้ และจะนำเข้าสินค้าที่ตนผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการ หรือผลิตได้ด้วยต้นทุนที่สูงกว่าจากประเทศอื่น ประเทศไทยมีการค้าขายกับต่างประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนานนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา แต่การค้าระหว่างประเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยหลังจากที่ประเทศไทยได้ตกลงทำสนธิสัญญาบาวริงในปี พ.ศ. 2398 ผลของสนธิสัญญาบาวริงทำให้ประเทศไทยต้องเปิดประตูทางการค้ากับต่างประเทศอย่างรวดเร็วและกว้างขวางขึ้น โดยระยะแรกหรือช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 กิจกรรมทางการค้าระหว่างประเทศของไทยยังไม่ขยายตัวมากนัก ดุลการค้าของประเทศไทยจึงอยู่ในภาวะเกินดุลเป็นส่วนใหญ่ จนในปี พ.ศ. 2486 ดุลการค้าของไทยเริ่มขาดดุล และขาดดุลต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2496 เป็นต้นมา (นิฐิตา เบญจมสุทิน และนนุช พันธกิจไพบูรณ์, 2548, หน้า 145) จนกระทั่งหลังเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยมีดุลการค้าเกินดุลในอัตราที่สูงเมื่อเทียบกับดุลการค้าก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ โดยในปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยขาดดุลการค้า 16,306.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2540 ขาดดุลการค้าลดลงอยู่ที่ 4,851.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2541 หลังวิกฤตเศรษฐกิจเพียง 1 ปี ประเทศไทยมีการค้าเกินดุลเพิ่มสูงขึ้นเป็น 12,055.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าดุลการค้าที่เกินดุลของประเทศไทยในปีต่อ ๆ มา มีลักษณะ

เกินดุลลดลง (ดูตาราง 1 ประกอบ) ซึ่งหมายความว่าประเทศไทยยังจำเป็นต้องค้าขายกับต่างประเทศอยู่แม้จะมีปัจจัยต่าง ๆ กระทบต่อการค้าอยู่ก็ตาม

ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ประสบวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่สาธารณรัฐเกาหลีเป็นประเทศอันดับต้น ๆ ที่ฟื้นตัวจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้รวดเร็ว ทั้งนี้เพราะรากฐานทางเศรษฐกิจของสาธารณรัฐเกาหลีมีความเข้มแข็ง ประกอบกับได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund--IMF) โดยมีการออกมาตรการแก้ไขปัญหาด้านสถาบันการเงินที่มีปัญหาด้านการประกอบการ การลดหนี้เสียของธนาคาร รวมทั้งการปรับเปลี่ยนนโยบายด้านต่างๆ ของรัฐบาลให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น สาธารณรัฐเกาหลีเป็นประเทศหนึ่ง ที่ดำเนินนโยบายระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยรัฐบาลได้ส่งเสริมการเข้ามาลงทุนของต่างชาติควบคู่ไปกับการกระตุ้นการส่งออกของประเทศ ในด้านการค้า สินค้าหลักที่สาธารณรัฐเกาหลีส่งออก คือ สินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า ยานพาหนะ เรือและสิ่งก่อสร้างลอยน้ำ แร่และเชื้อเพลิง เครื่องจักรกลและหุ่นยนต์ (สถานเอกอัครราชทูต-ไทย ณ กรุงโซล, 2552)

ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี มีการจัดทำความตกลงด้านเศรษฐกิจด้วยกันหลายฉบับ ได้แก่ ความตกลงทางการค้าซึ่งลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2504 ความตกลงว่าด้วยการยกเว้นการเก็บภาษีซ้อน ลงนามเมื่อปี พ.ศ. 2532 เป็นต้น นอกจากนี้ ประเทศไทยและสาธารณรัฐเกาหลีได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้า (Joint Trade Commission--JTC) เพื่อเป็นกลไกทางการค้าที่เปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันในการแสวงหาช่องทางขยายการค้า รวมทั้งแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางการค้าที่มีอยู่ระหว่างกัน และในส่วนของภาคเอกชน ทั้งสองประเทศได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย-เกาหลี (Korea-Thai economic cooperation committee) ระหว่างสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยกับสภาหอการค้าและอุตสาหกรรมสาธารณรัฐเกาหลี (กระทรวงการต่างประเทศ, 2553) ในระดับภูมิภาค สาธารณรัฐเกาหลีก็ได้จัดทำความตกลงการค้าเสรีกับอาเซียนทั้งด้านการค้า การบริการและการลงทุน

ตาราง 1

มูลค่าการส่งออก มูลค่าการนำเข้า และดุลการค้าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2537-2551

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ปี พ.ศ.	มูลค่าการส่งออก	มูลค่าการนำเข้า	ดุลการค้า
2537	45,430.0	54,346.5	-8,916.4
2538	56,725.3	70,718.0	-13,992.6
2539	55,941.4	72,247.7	-16,306.2
2540	58,329.4	63,180.8	-4,851.4
2541	54,491.1	42,434.5	12,055.6
2542	58,463.4	49,914.6	8,548.8
2543	69,624.2	62,180.4	7,443.9
2544	65,183.2	61,652.8	3,530.5
2545	68,156.3	64,240.3	3,916.0
2546	80,040.0	75,034.0	5,006.0
2547	96,502.8	94,034.5	2,468.3
2548	110,937.7	118,175.2	-7,237.6
2549	129,720.4	128,772.3	948.1
2550	153,865.0	139,958.9	13,906.1
2551	177,775.2	179,223.3	-1,448.1

ที่มา. จาก มูลค่าการส่งออก การนำเข้า และดุลการค้าของไทย, โดย กระทรวงพาณิชย์, 2552ก, ค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2553, จาก http://www2.ops3.moc.go.th/thtrade/yearly_bal/

ด้านการค้า ก่อนปี พ.ศ. 2532 การค้าระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐเกาหลี มีมูลค่าไม่มากนัก แต่ได้ขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลของค่าเงินบาทที่แข็งค่าขึ้นอย่างรุนแรงในช่วงปี พ.ศ. 2537-2544 ดุลการค้าของไทยขาดดุลลดลงเรื่อย ๆ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2545 การขาดดุลการค้าเริ่มเพิ่มขึ้นจากขาดดุล 881 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2544 เป็นขาดดุล 1,112 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ดูตาราง 2 ประกอบ) สินค้าส่งออกของประเทศไทยไปสาธารณรัฐเกาหลี ที่สำคัญ คือ น้ำมันดิบ และยางพารา โดยในปี พ.ศ. 2551 ประเทศไทยสามารถส่งออก

น้ำมันดิบ และยางพารา ไปยังสาธารณรัฐเกาหลี มีมูลค่า 475.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และ 433.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ตามลำดับ ส่วนสินค้านำเข้าจากสาธารณรัฐเกาหลีที่สำคัญคือ เหล็กกล้า และเคมีภัณฑ์ โดยเฉพาะเหล็กกล้า มีมูลค่าการนำเข้าสูงถึง 1,284.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2551 (ดูตาราง 3 ประกอบ)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานการณ์เศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มชะลอตัวลงในปี พ.ศ. 2551 โดยมีสาเหตุสำคัญจากการชะลอตัวทางการบริโภคและการลงทุนของสหรัฐอเมริกา ทำให้การนำเข้าสินค้าของสหรัฐอเมริกา มีแนวโน้มชะลอตัวลง ส่งผลกระทบต่อประเทศที่ส่งออกไปสหรัฐอเมริกา รวมทั้งประเทศไทยด้วย การบรรเทาผลกระทบ ต่อเศรษฐกิจไทยจากการส่งออกไปสหรัฐอเมริกา ที่มีแนวโน้มชะลอตัวลง และการปรับตัวของไทยในระยะยาว ประเทศไทยเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ใน เศรษฐกิจโลก ควรกระจายความเสี่ยงจากการพึ่งพาส่งออกหลักไม่กี่ตลาด โดยควร เน้นขยายการค้าและการลงทุนไปยังตลาดใหม่ ๆ ที่มีศักยภาพ เช่น ตะวันออกกลาง รัสเซีย และยุโรปตะวันออก รวมถึงประเทศที่ประเทศไทยจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) ด้วยทั้งในระดับทวิภาคี ได้แก่ อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น รวมทั้ง ความตกลงการค้าเสรีระดับภูมิภาค ได้แก่ ความตกลงเขตการค้าเสรีที่อาเซียนจัดทำกับ จีนและสาธารณรัฐเกาหลี โดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ประเทศไทยควรขยาย การค้าและการลงทุนโดยใช้ประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-สาธารณรัฐ เกาหลี เนื่องจากปัจจุบันการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี ยังมีมูลค่าไม่มากนัก (กระทรวงพาณิชย์, กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2550) ดังนั้น ประเทศ- สาธารณรัฐเกาหลีจึงเป็นประเทศคู่ค้าที่มีความสำคัญ โดยควรศึกษาเพื่อหาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อภาวะการค้าของทั้งสองประเทศ รวมทั้งศึกษาความได้เปรียบเสียเปรียบ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการค้าและช่องทางการลงทุน เนื่องจากการค้าของทั้งสองประเทศมี โอกาสขยายตัวได้อีกมากในอนาคต

ตาราง 2

มูลค่าการส่งออก มูลค่าการนำเข้า และดุลการค้าของประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐ-
เกาหลี ปี พ.ศ. 2537-2551 (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ปี พ.ศ.	มูลค่าการส่งออก	มูลค่าการนำเข้า	ดุลการค้า
2537	574	1,974	-1,400
2538	805	2,472	-1,667
2539	1,018	2,680	-1,663
2540	1,028	2,263	-1,235
2541	626	1,479	-853
2542	910	1,755	-845
2543	1,277	2,173	-896
2544	1,234	2,115	-881
2545	1,398	2,510	-1,112
2546	1,583	2,889	-1,306
2547	1,859	3,577	-1,719
2547	2,259	3,888	-1,630
2549	2,670	5,126	-2,457
2550	2,983	5,286	-2,304
2551	3,669	6,860	-3,191

ที่มา. จาก มูลค่าการส่งออก การนำเข้า และดุลการค้าของไทย (จำแนกประเทศ), โดย
กระทรวงพาณิชย์, 2552ข, ค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2553, จาก http://www2.ops3.moc.go.th/thtrade/country_trade

ตาราง 3

สินค้าส่งออกของประเทศไทยไปสาธารณรัฐเกาหลี และสินค้านำเข้าของประเทศไทย
จากสาธารณรัฐเกาหลีที่สำคัญ 10 อันดับ ปี พ.ศ. 2551 (หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ลำดับ	รายการสินค้าส่งออก	มูลค่าการส่งออก	รายการสินค้านำเข้า	มูลค่าการนำเข้า
1	น้ำมันดิบ	475.7	เหล็ก เหล็กกล้า และผลิตภัณฑ์	1,284.8
2	ยางพารา	433.2	เคมีภัณฑ์	719.2
3	วงจรไฟฟ้าประสาน	326.9	เครื่องจักรกลและ ส่วนประกอบ	673.6
4	เครื่องประมวลผลข้อมูล ฮาร์ดแวร์และส่วนประกอบ	215.8	เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน	524.1
5	ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	149.8	แผงวงจรไฟฟ้า	466.5
6	ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	102.3	ผลิตภัณฑ์โลหะ	436.4
7	กระดาษ	98.4	เครื่องจักรไฟฟ้าและ ส่วนประกอบ	417.8
8	น้ำมันกลั่น	92.9	สินแร่โลหะอื่น ๆ และ เศษโลหะ	364.9
9	เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับ โทรทัศน์ และส่วนประกอบ	90.3	เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่ง และทองคำ	243.3
10	อุปกรณ์ไฟฟ้าอื่น ๆ และ ส่วนประกอบ	89.9	ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช	153.8

ที่มา. จาก สินค้านำเข้าและส่งออกหลัก, โดย กระทรวงพาณิชย์, 2551, ค้นเมื่อ 19
มิถุนายน 2553, จาก <http://www.thaiembassy.or.kr/bic/t/63.htm>

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการนำเข้าของประเทศไทยจากประเทศ-
สาธารณรัฐเกาหลี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการส่งออกของประเทศไทยไปประเทศ-
สาธารณรัฐเกาหลี

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะการค้าของประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐเกาหลี โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ประเภทอนุกรมเวลา (time series) รายปี ระหว่างปี พ.ศ. 2537-2551 รวมระยะเวลา 15 ปี

สมมติฐานของการวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการนำเข้าของประเทศไทยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของไทย แต่จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการเปลี่ยนแปลงดัชนีราคาผู้บริโภคของไทยและการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทของไทยต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ

2. การเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกสินค้าของประเทศไทย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของสาธารณรัฐเกาหลี แต่จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการเปลี่ยนแปลงดัชนีราคาผู้บริโภคของสาธารณรัฐเกาหลีและการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินวอนของสาธารณรัฐเกาหลีต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ

วิธีการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ประเภทอนุกรมเวลา (time series) รายปี ในช่วงปี พ.ศ. 2537-2551 รวมระยะเวลา 15 ปี จากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นการศึกษา และรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงสร้างสินค้าเข้า โครงสร้างสินค้าออก และภาวะการค้าของประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี โดยใช้ข้อมูลสถิติในการอธิบายให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปและภาวะการค้าของประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะการค้า โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (multiple regression analysis) เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน และแปรความหมายค่าสถิติต่าง ๆ โดยมีแบบจำลองดังนี้

แบบจำลองอุปสงค์การนำเข้าของประเทศไทยจากสาธารณรัฐเกาหลี ดังนี้

$$\text{Ln QM}_{\text{TH}} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{Ln GDP}_{\text{TH}} + \alpha_2 \text{Ln EX}_{\text{TH}} + \alpha_3 \text{Ln CPI}_{\text{TH}}$$

โดยที่

QM_{TH} = มูลค่าการนำเข้าของประเทศไทยจากสาธารณรัฐเกาหลี (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

GDP_{TH} = ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของประเทศไทย (ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

EX_{TH} = อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ

CPI_{TH} = ดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทย

α_0 = ค่าคงที่

α_1 = ความยืดหยุ่นของการนำเข้าต่อ GDP_{TH}

α_2 = ความยืดหยุ่นของการนำเข้าต่อ EX_{TH}

α_3 = ความยืดหยุ่นของการนำเข้าต่อ CPI_{TH}

แบบจำลองอุปทานการส่งออกของประเทศไทยไปยังสาธารณรัฐเกาหลี ดังนี้

$$\text{Ln QX}_{\text{TH}} = \beta_0 + \beta_1 \text{Ln GDP}_{\text{KO}} + \beta_2 \text{Ln EX}_{\text{KO}} + \beta_3 \text{Ln CPI}_{\text{KO}}$$

โดยที่

QX_{TH} = มูลค่าการส่งออกของประเทศไทยไปยังสาธารณรัฐเกาหลี
(ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

GDP_{KO} = ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของสาธารณรัฐเกาหลี
(ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

EX_{KO} = อัตราแลกเปลี่ยนเงินวอนต่อดอลลาร์สหรัฐฯ

CPI_{KO} = ดัชนีราคาผู้บริโภคของสาธารณรัฐเกาหลี

β_0 = ค่าคงที่

β_1 = ความยืดหยุ่นของการส่งออกต่อ GDP_{KO}

β_2 = ความยืดหยุ่นของการส่งออกต่อ EX_{KO}

β_3 = ความยืดหยุ่นของการส่งออกต่อ CPI_{KO}

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงโครงสร้างสินค้าเข้า โครงสร้างสินค้าออก และภาวะการค้าระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี รวมทั้งได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อมูลค่าการนำเข้าและมูลค่าการส่งออกของประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของภาครัฐบาล